

Samen Betere Bibliotheken: over samenwerking tussen Oost-Vlaamse openbare bibliotheken

In Oost-Vlaanderen is samenwerking tussen openbare bibliotheken al enkele jaren geen loos begrip. Elke bibliotheek behoort er tot één van de acht regionale samenwerkingsverbanden. Bovendien hebben zeven verbanden hun samenwerking intussen geformaliseerd. Waar komt deze bereidheid tot samenwerking vandaan? Wat maakt Oost-Vlaanderen zo anders dan de andere provincies? En welke rol speelt het provinciebestuur in dit verhaal?

In den beginne was er niets... of toch?

Jaren geleden, lang vóór het nieuwe decreet integraal lokaal cultuurbeleid¹, werkten de meeste bibliotheken elk onder hun eigen kerktoeren. Ze waren min of meer geïsoleerd en voerden ongeveer dezelfde taken uit. Dit was pakweg tien jaar geleden ook de situatie in Oost-Vlaanderen. De Centrale Openbare Bibliotheek Gent had wel een uitgebreide en goeddraaiende bovenlokale werking waarbij enkele centrale diensten werden aangeboden en gemeenschappelijke initiatieven werden ontwikkeld. In dat kader organiseerde de COB geregeld contactvergaderingen voor de Oost-Vlaamse bibliothecarissen, waar ervaring en kennis werden uitgewisseld. Daarbuiten zagen de bibliothecarissen elkaar weinig in regionaal verband. Zo was het overal, met één grote uitzondering: het Meetjesland, een gebied in het noordwesten van Oost-Vlaanderen. Hier bestaat al meer dan twintig jaar een vorm van samenwerking tussen de openbare bibliotheken in de regio. Sinds 1983 vonden er jaarlijks een tweetal bijeenkomsten plaats waarop alle bibliothecarissen van de streek met elkaar overlegden². Deze samenwerking gebeurde op vrijwillige basis en zonder extra middelen of ondersteuning. Eén van de resultaten van dit overleg was het opstarten van regionale wisselcollecties audiovisuele materialen.

En toen kwam Ovinob

Met de komst van het Ovinob-project in 1997 veranderde de situatie in Oost-Vlaanderen³. Nochtans was Ovinob op de eerste plaats een bovenlokaal automatiseringsproject met als belangrijkste doel om via een Provinciale Centrale Catalogus een belangrijke tijdswinst te realiseren door gemeenschappelijke catalogografie. Maar tegelijk kon het project alleen slagen door samen te werken. De deelnemende bibliotheken moesten collectieve inspanningen leveren om een gemeenschappelijk doel te bereiken. Bovendien

JORIS EERAERTS is bibliotheekconsulent bij de Provincie Oost-Vlaanderen – Dienst Kunst & Cultuur: Sector bibliotheken
joris.eeraerts@oost-vlaanderen.be



PATRICK VAN DAMME is bibliotheekconsulent bij de Provincie Oost-Vlaanderen – Dienst Kunst & Cultuur: Sector bibliotheken
patrick.van.damme@oost-vlaanderen.be



werd het project omkaderd met een organisatiestructuur. Er werden een stuurgroep en enkele werkgroepen opgericht, waarin alle deelnemende bibliotheken vertegenwoordigd waren. Bibliothecarissen leerden elkaar kennen op vergaderingen en zagen dat de 'werkweld' groter was dan ze dachten. Heel geleidelijk kwam er een beweging op gang die niet meer te stoppen was. Er ontstond een wij-gevoel. Dit had tot gevolg dat de mensen die elkaar geregeld zagen in een Ovinob-werkgroep, gingen nadenken over andere mogelijkheden tot samenwerking. Ovinob zorgde daardoor onbedoeld voor een mentaliteitsverandering en werkte als katalysator waarin de ideeën tot rijpheid konden komen om de plaatselijke bibliotheekwerking te overstijgen en het Oost-Vlaamse bibliotheekwezen daadwerkelijk meerwaarde te bieden.

In 1998 nam het provinciebestuur Patrick Van Damme in dienst als bibliotheekconsulent⁴. Met het Ovinob-project en de bovenlokale COB-werking als fundamenten probeerde hij de samenwerking en het overleg tussen de bibliotheken te bevorderen door als intermediair met goede contacten in het werkveld de mensen samen te brengen⁵. In feite werd zo, enkele jaren vóór het decreet geïntegreerd lokaal cultuurbeleid, de basis gelegd van wat later het streekgericht bibliotheekbeleid in Oost-Vlaanderen zou worden.

Regionale samenwerkingsverbanden

- Interlokale vereniging BibArt (regio Aalst)
- BiblioWaas (regio Waasland)
- Projectvereniging COMEET - Werkgroep bibliotheken (regio Meetjesland)
- Interlokale vereniging De Leesdijk (regio Dendermonde)
- Groep Zes (regio Gent)
- Interlokale vereniging Route 42 (regio Zottegem)
- Interlokale vereniging Vlaamse Ardennen
- Interlokale vereniging ZOVLA (regio Zuid-Oost-Vlaanderen)



Vriendenclubs

In de jaren 1999-2000, in de aanloop naar het nieuwe decreet, werd het langzaam duidelijk dat samenwerking tussen openbare bibliotheken niet alleen een noodzaak was, maar dat ze ook decretaal zou worden vastgelegd. De Ovinob-ervaringen indachtig namen bibliothecarissen in verschillende regio's alvast initiatieven om samenwerkingsverbanden op te zetten. Ze gingen ervan uit dat de samenwerking toch verplicht zou worden. Dan was het beter om zelf de partners te kiezen en de weg voor te bereiden, zo dachten ze. Deze samenwerkingsverbanden waren heel informeel en hadden vaak zelfs het karakter van een vriendenclubje. Het uitwisselen van ervaring stond meestal centraal. Voorbeelden zijn ZOVLA, BibArt en Route 42.

Omdat deze samenwerkingsverbanden meestal persoonlijke initiatieven waren van enkele bibliothecarissen, was de betrokkenheid van de gemeentebesturen doorgaans zeer gering. In het beste geval kregen de bibliothecarissen toestemming om hier voorlopig tijd in te investeren. Extra middelen werden er nagenoeg niet voorzien. Samenwerken was vrijblijvend en kwam boven op de gewone dagtaak. De eerste gezamenlijke activiteiten waren vaak promotioneel en werden betaald met gedeelde facturen. Zo lasten de bibliothecarissen voorzichtig de mogelijkheden en beperkingen van de samenwerking af.

Streekgericht bibliotheekbeleid in Oost-Vlaanderen

Met de komst van het nieuwe decreet integraal lokaal cultuurbeleid in 2001 werden de provinciebesturen verantwoordelijk voor het streekgerichte bibliotheekbeleid. Wat dit precies inhield werd vastgelegd in een aantal opdrachten. Voor het eerst mochten de provincies een eigen bibliotheekbeleid voeren.

Toen de Oost-Vlaamse provincieraad eind 2002 het beleidsplan streekgericht bibliotheekbeleid 2002-2007 goedkeurde, werd het oprichten en het ondersteunen van regionale samenwerkingsverbanden, gespreid over de hele provincie, als één van de eerste prioriteiten beschouwd⁶. Om dit te realiseren werd een poging gedaan om elke bibliotheek in Oost-Vlaanderen in te delen in een regionaal samenwerkingsverband. Als basis werden zoveel mogelijk de bestaande, organisch gegroeide verbanden gebruikt. Dit was geen eenvoudig proces en in overleg met de bibliotheken passeerden meerdere voorstellen de revue, voordat elke bibliotheek en elk gemeentebestuur akkoord ging met de indeling. Uiteindelijk kwamen we tot acht regionale samenwerkingsverbanden met een grootte die varieerde van 77.700 tot 319.500 inwoners.



Logowedstrijd "BibArt zoekt gezicht" (Interlokale vereniging BibArt).

Met vallen en opstaan

Maar daarmee was de kous natuurlijk niet af. Elke bibliotheek behoorde op papier wel tot een samenwerkingsverband, maar de verschillen tussen de regio's waren groot. In sommige, zoals het Meetjesland, BibArt, ZOVLA en Route 42, werd de bestaande samenwerking gewoon voortgezet. Maar andere werden geconfronteerd met een samenwerkingsverband dat ze niet echt spontaan hadden opgericht. In deze regio's was het begin moeilijk.

Toch werden in alle samenwerkingsverbanden de mogelijkheden tot samenwerking afgetast. Vaak werd er begonnen met concrete projecten in de promotionele sfeer. Deze initiatieven waren meestal succesvol en toonden de voordelen en de beperkingen van de samenwerking aan. Zo bleek het niet altijd eenvoudig om gezamenlijke projecten betaald te krijgen. Niet alleen was het voor een bibliotheek moeilijk om hiervoor budgetten vrij te maken, ook de verrekening van de kosten was vaak een heel gedoe.

En toen werd het ernst...

Om aan deze praktische problemen te verhelpen en de samenwerkingsverbanden tegelijk een krachtige impuls te geven, wou de provincie de regio's helpen om hun samenwerking te formaliseren en hen tegelijkertijd financiële armsgave geven. Met een geschikte juridische structuur zou een samenwerkingsverband veel sterker staan en activiteiten met eigen middelen kunnen betalen. Bovendien zou samenwerking niet langer vrijblijvend zijn, maar integraal deel uitmaken van het bibliotheekwerk.

Een eerste probleem was uiteraard de vraag welke structuur het meest geschikt was. Het antwoord hierop lag in het decreet op de intergemeentelijke samenwerking⁷. Dit decreet voorziet in vier vormen van intergemeentelijke samenwerking: de interlokale vereniging, de projectvereni-

ging, de dienstverlenende vereniging en de opdrachthoudende vereniging.

Voor de samenwerking tussen bibliotheken leken de interlokale vereniging en de projectvereniging als eenvoudigste werkbaar vormen inzake procedures en beheer het meest geschikt. De keuze van een geschikte vorm voor de intergemeentelijke samenwerking lag uiteraard volledig bij de betrokken gemeenten.

Bovendien was de provincie, zoals al aangehaald, van mening dat je de gemeenten niet kunt stimuleren om samen te werken, als je hen de middelen daartoe niet geeft. Daarom keurde de Oost-Vlaamse provincieraad eind 2003 een subsidiereglement ter ondersteuning van de samenwerkingsverbanden goed⁸. Dit reglement ging uit van de ideale situatie dat een samenwerkingsverband moest beschikken over een juridische structuur conform het decreet op de intergemeentelijke samenwerking om subsidies te kunnen krijgen. Maar aangezien op dat moment nog geen enkel van de acht samenwerkingsverbanden in dat geval was, werd er een overgangsregeling voorzien. Tot eind 2007 krijgen samenwerkingsverbanden zonder een juridische structuur twee derde van het subsidiebedrag. Bovendien ontvangt in dit geval elke gemeente van het samenwerkingsverband de subsidie rechtstreeks. De Bestendige Deputatie bepaalde het subsidiebedrag voor het werkjaar 2003 op 0,3 euro per inwoner. Aangezien op 31 december 2003 nog geen enkel samenwerkingsverband over een juridische structuur beschikte, betekende dit concreet dat de gemeenten van elk samenwerkingsverband een subsidie van 0,2 euro per inwoner ontvingen.

Het reglement ter ondersteuning van de samenwerking legt ook enkele voorwaarden op. De samenwerkingsverbanden moeten aantonen dat er onder meer rond volgende aspecten wordt samengewerkt:

Vormen van intergemeentelijke samenwerking

- *Interlokale vereniging*: intergemeentelijk samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid om een welbepaald project van gemeentelijk belang te realiseren. Een van de deelnemende gemeenten kan aangesteld worden als beherende gemeente.
- *Projectvereniging*: intergemeentelijk samenwerkingsverband met rechtspersoonlijkheid voor het realiseren van een project in één of meer samenhangende beleidsdomeinen.
- *Dienstverlenende vereniging*: intergemeentelijk samenwerkingsverband met rechtspersoonlijkheid voor ondersteunende dienstverlening in eventueel verschillende maar inhoudelijk samenhangende beleidsdomeinen.
- *Opdrachthoudende vereniging*: intergemeentelijk samenwerkingsverband met rechtspersoonlijkheid voor de uitvoering van één of meer bevoegdheden voor één of meer inhoudelijk en functioneel samenhangende beleidsdomeinen.

- collectieafspraken;
- gemeenschappelijke promotie;
- streven naar een gemeenschappelijk reglement of gemeenschappelijke tarieven;
- opleiding voor het personeel;
- uitwisselen van ervaring;
- leesbevordering;
- initiatieven met andere culturele actoren in het werkgebied.

Bovendien moeten de samenwerkingsverbanden jaarlijks één gezamenlijk project organiseren. De bibliotheekconsulenten proberen ook elke vergadering van de samenwerkingsverbanden bij te wonen. Dit uiteraard niet om te controleren of te sturen, maar om een optimale ondersteuning te kunnen bieden. Op die manier blijven de betrokkenheid en de bereikbaarheid van de provincie bij de regionale samenwerking zeer groot.

Structuur in de chaos...

2004 was het jaar van de grote overgang. Het Meetjesland gaf op 5 mei 2004 het startschot met de oprichting van de projectvereniging CultuurOverleg Meetjesland of kortweg COMEET⁹. Deze projectvereniging bundelt de culturele samenwerking in het Meetjesland en omvat werkgroepen rond kunsten, erfgoed, openbare bibliotheken en sociaal-cultureel werk.

Tezelfdertijd groeide de interesse in andere regio's. In de samenwerkingsverbanden BibArt (regio Aalst) en Route 42 (regio Zottegem)¹⁰ namen de bibliothecarissen zelf het initiatief tot formalisering. Het provinciebestuur zorgde voor begeleiding en ondersteuning. Beide samenwerkingsverbanden kozen voor de interlokale vereniging, de eenvoudigste vorm. De provincie zorgde voor een voorbeeldtekst van statuten en die werd punt per punt aan de eigen noden aangepast. Zo ontstonden al gauw enkele basisontwerpen, die grotendeels gelijk waren, maar met eigen lokale accenten.

Halverwege 2004 begonnen ook de samenwerkingsverbanden ZOVLA (regio Zuid-Oost-Vlaanderen) en later op het jaar regio Vlaamse Ardennen en De Leerdijk (regio Dendermonde) de oprichting van een interlokale vereniging voor te bereiden. Deze drie samenwerkingsverbanden konden uiteraard de vruchten plukken van de inspanningen van hun collega's in de regio's Aalst en Zottegem. Dit wordt mooi geïllustreerd door het formaliseringstraject van De Leerdijk (regio Dendermonde). Op 18 november 2004 belegden zij een informatievergadering voor de schepenen, waarop de bibliotheekconsulent de mogelijke juridische structuren en de financiële ondersteuning kwam toelichten. Op diezelfde vergadering beslisten de schepenen om te proberen een interlokale vereniging op te richten vóór 31 december 2004. Diezelfde namiddag werd al een eerste ontwerp van statuten opgesteld en in de maand december keurde elke

gemeenteraad van de 9 Leerdijk-gemeenten de oprichting van de interlokale vereniging goed.

Het huis staat er...

Intussen zijn we begin 2006 en telt Oost-Vlaanderen 1 projectvereniging (CultuurOverleg Meetjesland), 5 interlokale verenigingen (BibArt, De Leerdijk, Route 42, Vlaamse Ardennen en ZOVLA) en maakt het samenwerkingsverband Biblio-Waas (regio Waasland) sinds 25 november 2005 deel uit van het Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Land van Waas (ICW) dat een dienstverlenende vereniging is. Enkel het samenwerkingsverband ZES (regio Gent-rand) heeft nog geen plannen voor een verdere formalisering.



Paraplu-project (Samenwerkingsverband ZOVLA)

Vijf van de acht regionale samenwerkingsverbanden hebben vorig jaar voor de werking in 2004 de volledige subsidie ontvangen van 0,3 euro per inwoner van het samenwerkingsverband. Ze beschikken dus over aanzienlijke financiële middelen om een structurele regionale werking te ontwikkelen. En daarin ligt voor een groot deel de uitdaging. Nu moeten er prioriteiten worden bepaald en keuzes gemaakt. Door de formalisering is de band met de gemeentebesturen veel hechter geworden. Elk intergemeentelijk samenwerkingsverband beschikt over een beheerscomité dat bestaat uit vertegenwoordigers van elke gemeente. Zij moeten in de komende jaren samen met de bibliothecarissen inhoud geven aan de samenwerking. Door de ruimere financiële middelen worden grotere en duurzame projecten mogelijk. Een voorbeeld hiervan is het project 'Lang lezen de peuters' dat de interlokale vereniging ZOVLA in december 2005 lanceerde. Dit leesbevorderingsproject richt zich op tweejarigen uit de regio. Andere voorbeelden zijn de

Voorbeelden van projecten van samenwerkingsverbanden in Oost-Vlaanderen (van 1999 tot 2005)

- Meetjeslandse AVM-wisselcollectie (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Hartentroef (Samenwerkingsverband ZOVLA)
 - Miljonairsproject (Samenwerkingsverband ZOVLA)
 - Drie onder zeil (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Promotiecampagne voor de bibliotheken (Samenwerkingsverband Route 42)
 - Wisselcollectie strips voor volwassenen (Samenwerkingsverband ZOVLA)
 - Vijf Nederlandse jeugdauteurs te gast in het Meetjesland (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Vibs voor Kids (Samenwerkingsverband BibArt)
 - Wie schrijft er in dit huisje? (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Meetjesklap. Bewaar-de verhalen uit het Meetjesland (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Nederlandse schrijvers te gast (Samenwerkingsverband Gent Rand)
 - De Horen-Zien-Speel mee-krant (Samenwerkingsverband regio Dendermonde)
 - Als alle rivieren van inkt waren (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Draagbaar Meetjesland (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Promotiekrant Bibliotheekweek (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Gezamenlijke voorleesweek i.s.m. de Gezinsbond (Samenwerkingsverband Meetjeslandse bibliotheken)
 - Fotowedstrijd en tentoonstelling "Bib in beeld" (Samenwerkingsverband BiblioWaas)
 - Logowedstrijd "BibArt zoekt gezicht" (Samenwerkingsverband BibArt)
 - Maandag Moorddag (Samenwerkingsverband De Leesdijk – regio Dendermonde)
 - Paraplu-project (Samenwerkingsverband ZOVLA)
 - Pablo Neruda in de Vlaamse Ardennen (Samenwerkingsverband Vlaamse Ardennen)
 - "Wij komen van ver maar wel met grote passen" (Projectvereniging COMEET – werkgroep bibliotheken)
 - Poëzie op wandel (Samenwerkingsverband Gent Rand)
 - "Lang lezen de peuters" (Interlokale vereniging ZOVLA)
 - Literair Meetjesland (Projectvereniging COMEET – werkgroep bibliotheken)
 - BiblioWaas goed bekeken (Samenwerkingsverband BiblioWaas)
 - Picturale Bibliotheken 2005 (Samenwerkingsverband Vlaamse Ardennen)
 - Reis rond de wereld in 9 bibliotheken (Interlokale vereniging De Leesdijk)
 - Website (Interlokale vereniging Route 42)
 - Promotiekrant Bibliotheekweek (Route 42)
- (Deze lijst is niet exhaustief)

oprichting van een regionale leeskring door de interlokale vereniging BibArt, het project Meetjesklap rond mondelinge tradities in het Meetjesland, de uitbouw van een gemeenschappelijke website door Route 42, de uitgave van het boek 'VIB's voor KIDS' door BibArt en de gezamenlijke wisselcollecties strips van de interlokale vereniging ZOVLA.

Aan de slag...

Het huis is gebouwd, nu moeten de bibliotheken het verder aankleden en bemeubelen, maar bovenal moeten ze het vullen met leven en bezieling. Samenwerking stopt niet bij de oprichting van een intergemeentelijk samenwerkingsverband, maar begint dan pas echt. De Oost-Vlaamse bibliotheken beschikken nu over structuren en middelen die een duurzame en fundamentele samenwerking mogelijk maken. Nu moeten ze het waarmaken. Nu moeten ze bewijzen dat ze samen sterker staan en dat SBB in werkelijkheid staat voor Samen Betere Bibliotheken.

Noten

1. *Het Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid van 13 juli 2001.*
2. *Bibliotheeksamenwerking in het Meetjesland*, in: Terzake, (september 1999); p. III-V.
3. www.ovinob.be.
4. Van Damme, Patrick, *Oost-Vlaanderen heeft een provinciale bibliotheekconsulent*, in: Terzake, (september 1999); p. VI-VII.
5. Van Damme, Patrick, *Oost-Vlaamse bib's samen sterk*, in: *Boek en Bibliotheek*, (2000) 2; p. 13-18.
6. *Bibliotheekbeleidsplan Streekgericht Bibliotheekbeleid 2002-2007; Beleidsdomein 1 : Positieversterking van de openbare bibliotheken door samenwerking*, p. 25.
7. *Decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking*.
8. *Subsidiereglement ter ondersteuning van de samenwerking tussen openbare bibliotheken in het kader van het Streekgericht Bibliotheekbeleid in Oost-Vlaanderen*.
9. <http://www.meetjesland.be/Comeet/COMEET.htm>
10. <http://www.route42.be>.



Meelijeslandse AVM-wisselcollectie (Samenwerkingsverband Meelijeslandse bibliotheken).

SAMENVATTING

Oost-Vlaanderen telt acht regionale samenwerkingsverbanden van openbare bibliotheken. Elke openbare bibliotheek behoort tot één ervan. Bovendien hebben zeven samenwerkingsverbanden hun samenwerking ondertussen geformaliseerd. Het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen stimuleert de samenwerking tussen de openbare bibliotheken en voorziet in een structurele financiële ondersteuning.

ABSTRACT

There are eight regional cooperations of public libraries in East-Flanders. Each public library is a member of one of them. Moreover, seven cooperations have formalized their collaboration in the meantime. The Provincial Government of East-Flanders promotes the collaboration between the public libraries and provides a structural financial support.

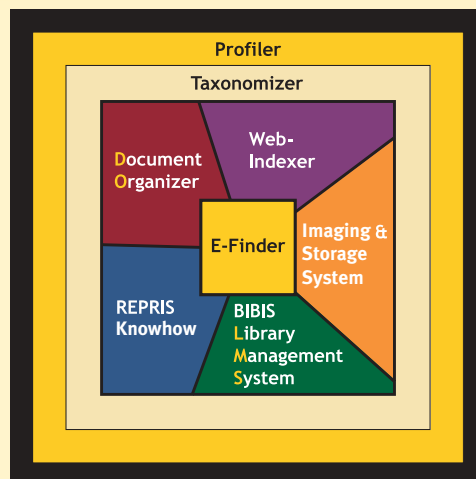
Van de makers van BIBIS®

"U gaat verder in uw dienstverlening? ... wij ook!"

Het Virtual Knowledge System voorziet in de persoonlijke informatiebehoefte van al uw medewerkers. Alle informatiebronnen worden in één portaal (verity) via uw Intranet toegankelijk. Het beschikken over de juiste informatie en het kunnen delen van kennis is nog nooit zo eenvoudig geweest.



- integraal zoeken in zowel interne als externe bronnen, zowel op metadata als full-text
- navigeren en email-attending op basis van profielen
- toepassingen: beeldbank, kennisbank en kenniskaarten, projectregistratie, postarchief en routing, archief, etc.
- open standaarden voor import en export van data



- spider en up-to-date houden van uw Internet- & Intranetsites
- digitaliseren, indexeren en duurzaam opslaan van papieren en elektronische documenten
- (digitale) bibliotheek gebaseerd op 100% webtechnologie. Ook op basis van ASP-hosting
- alle toepassingen zijn flexibel van opbouw

Voor info bel +31.475.371240 of kijk op www.squareIS.com

Square
INFORMATION SYSTEMS